

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacrae Theologiae Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiae Ad Mentem Scoti Cursvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

5. De inuoluntario ex ignorantia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

CONCLUSIO I.

12. *Actus quos elicit, aut imperat voluntas ex metu quocunque sunt voluntarij simpliciter, hoc est sufficienter ad hoc ut possint esse peccaminosi, aut boni, licet aliquando sint involuntarij secundum quid.* Hæc est communis & probatur prima pars, quia non obstante metu quocunque, non privante præsertim usu rationis, de quo non loquimur, posset ponere actionem, vel non ponere; hoc autem sufficit ad hoc ut sit voluntarium simpliciter in sensu explicato: ergo.

Probatur secunda pars, quia aliquando actio, quæ procedit ex metu, fit cum magna displicentia facientis & quidem tali ut non esset eam facturum nisi ob metum; hoc autem est quod intelligimus per esse involuntarium secundum quid; Dixi autem, quod actio aliquando sit sic involuntaria, quia non est necessarium, quod fiat ita semper: nec enim esset talis, quando ex se absque metu esset indifferens & non curaret quis eam facere, si proponeretur ipsi. Aduerte autem hanc considerationem involuntarietatis secundum quid parum facere ad propositum, ad quod sufficit cognoscere quod illa actiones sint simpliciter voluntariæ ac liberæ, quod resolutum est in prima parte conclusionis: contra quam.

Obijciat. Ex Philosopho 3. Ethic. 1. nemo sponte, 1. voluntarie suarum rerum iacturam facit: ergo proijciens merces in mare ob metum submersionis non agit voluntarie simpliciter, & consequenter falsa est illa prima pars conclusionis.

Confirmatur: quia suscipiens baptismum ob metum non esset rite baptizatus; nec contrahens Matrimonium ob metum esset rite matrimoniat: sed huius non est alia causa, quam quod consensus eorum non esset simpliciter liber: ergo.

Respondeo explicando Philosophum, qui vult tantum quod nemo sponte faciat iacturam suorum bonorum nisi ob aliquod aliud bonum; vel quod non faciat iacturam sponte hoc est absque renitentia. Vnde negatur consequentia.

Ad confirmationem Respondeo Baptismum valere, si habeatur consensus internus verus, etiam si metu extorqueretur.

Quod si Matrimonium metu initum cum consensu vero interno alias sufficiente, non valeat in foro interno, in quo cognoscitur ille consensus verus adesse, hoc non erit ob defectum consensus vere liberi; sed ex eo quod ulterius requirantur ad consensum matrimoniale alia circumstantiæ, sicut post Con. Trid. requiritur præsentia Parochi, quarum conditionum una merito posset esse, quod consensus non esset extortus metu saltem gravi & ex natura sua vehementer impellente.

Hinc patet metum non excusare à peccatis factis ob metum, unde ob metum nullum licet mentiri, aut fornicari, aut negare fidem. Fieri tamen posset ut aliqua essent prohibita sine metu, quæ non prohiberentur peccato metu, sic est prohibita omisso auditionis sacri festo, si non sit metus mali magni, quæ non est prohibita, posito tali metu.

QUÆSTIO IV.

De Involuntario ex concupiscentia.

PER concupiscentiam intelligitur affectio illa grata, quæ sentitur ad propositionem boni delectabilis, & habet vim alliciendi voluntatem ad prosecutionem ipsius & ad applicanda ad hoc media, & queritur an actio quæ fit ex antecedenti huiusmodi concupiscentia sit involuntaria.

CONCLUSIO.

13. *Quod fit ex concupiscentia quacunque antecedenti non præcipiente usum rationis sit voluntarie simpliciter, quamvis possit dici aliquando fieri involuntarie secundum quid.* Hæc est communis & patet prima pars, quia nulla talis necessitas impellit voluntatem sic, quin physice possit non agere: ergo quod fit ex illa est voluntarium ac liberum simpliciter. Probatur 2. pars, ex dictis paulo ante de factis ex metu, quia prorsus est eadem ratio aliquando, ut cum quis ex concupiscentia alicuius boni applicat medium aliis displicens, verbi gratia si quis interfici-

cere vellet filium ex concupiscentia honoris vani.

CONCLUSIO II.

14. *Concupiscentia auget voluntarium secundum conceptum voluntarietatis, in quo non involuitur ratio libertatis; minuit vero ipsum secundum conceptum voluntarietatis libertatis.* Hæc est communis, & patet prima pars, quia quod fit ex concupiscentia fit cum maiori propensione & minori cum renitentia ex natura rei, & in casu, quo non supponerentur habitus diminuentes allicientiam ipsius, loquor autem de eo, quod fit directe & primo ex concupiscentia; nam si loquamur de mediis applicatis ad consecutionem finis desiderati ex concupiscentia, posset fieri quod non auget voluntarium in hoc sensu, magis quam metus, quia ut dixi conclusione præcedenti illa posset applicari cum æquali difficultate ac renitentia voluntatis. Secunda pars patet, quia posita concupiscentia magis determinatur voluntas ad unam partem, & sic minus indifferens ad utramque est, quod est ipsius libertatem minuire.

Hinc patet quando metus dicitur minuire voluntarium & concupiscentiam augere, hoc debere intelligi, non de voluntarietate indifferentiæ, sed de alia; & præterea id debere intelligi quoad illa, quæ directe quis facit ex concupiscentia & metu; non quoad omnia quæ simul ex concupiscentia, quia tam involuntarie applicantur aliqua media ad consecutionem alicuius finis concupiti, quam quis ex metu proijcit merces in mare, sed & hæc etiam considerationes parum sunt vilitatis ad propositum.

QUÆSTIO V.

De involuntario ex ignorantia.

Triplicem considerat Auctores ignorantiam, antecedentem, concomitantem, & subsequentem. Antecedens est negatio cognitionis, ob quam fit actio, quæ aliis si adesset cognitio non fieret: talem habet, qui interficit hominem, quem putat esse feram, & quem non interficeret, si cognosceret quod esset homo, Concomitans est negatio cognitionis habita dum quis operatur, quæ tamen non est causa ut fiat actio, quia quantum haberetur cognitio, adhuc fieret actio; Talem habet, qui interficit hominem, quem existimat esse feram, & quem tamen interficeret, si cognosceret ipsum esse hominem. Subsequens est, quam quis intendit, quatenus posset eam non haberet, si vellet, & id omisit data opera, meoque iudicio melius vocaretur libera, quia sic ex nomine magis pateret eius natura.

CONCLUSIO I.

15. *Ignorantia antecedens facit, ut actus non sit voluntarius quatenus tendit in rationem ignoratam, & si quis habuit volitionem actualem aut habitualement moraliter manentem in ipso, qua nollet tendere in illam rationem, actus, ut tendit in illam rationem, est involuntarius; si vero non habet talem volitionem, actus non est involuntarius ut tendit in illam.* Hanc puto in re esse communem, & patet prima pars, quæ sine dubio est communis, quia ut sit voluntarius debet esse ex cognitione: non est autem: ergo non est voluntarius. Probatur secunda pars, quia actum esse involuntarium est esse contra inclinationem operantis, est autem talis in casu: ergo. Probatur denique tertia pars, quia tum non est contra inclinationem ut patet.

CONCLUSIO II.

16. *Actus procedens ex ignorantia concomitanti non est voluntarius nec involuntarius: non est tamen peccaminosus, quamvis esset talis, si fieret sine ignorantia.* Probatur prima pars, quia non fit ex cognitione. Probatur secunda pars quia non est contra inclinationem voluntatis quæ supponitur inclinationem habere, vel actualem vel habitualement ad ipsum eliciendum. Probatur denique tertia pars, quia eatenus esset, quatenus procederet à mala inclinatione, sed non procedit: tam enim procederet, si non esset illa, quam si esset, ut patet.

Dd 3 CON

CONCLUSIO III.

Quod sit ex ignorantia subsequenti, seu libere voluntaria est voluntarium in causa, non tamen proxime. Hæc est communis & patet prima pars quia causa ipsius est libera, ergo & illud est libere volitum in causa.

Secunda pars, etiam patet, quia quis proxime non potest determinate se supposita ignorantia ad velle aut non velle. Et hæc de Inuoluntario sufficiunt.

QVÆSTIO VI.

Quid est actus humanus & moralis & an dentur.

18. *Omissis variis acceptionibus huius vocis humanus quæ secundum etymologiam nominis dicitur ab homine iuxta quas multiplici sensu accipi potest actus humanus, explicabo ipsum in eo sensu, quo spectat ad propositum, & in eodem sensu explicabo actum morale, omissis similiter variis acceptionibus eius.*

CONCLUSIO. I.

Quid sit actus humanus, vt hic de eo agitur, est actus liber, & propterea ille, qui est liber, humanus dicitur, quia procedit ab homine modo quodam particulari, nempe libertate indifferenti, quo non procedunt, alia actiones nec nec ab ipso, nec ab alijs rebus. Hæc in re est communis & patet prima pars ex communi Authorum sensu qui solos liberos actus vocant humanos in hoc Tractatu, qui sane consensus sufficit pro probatione in re, in qua non potest esse alia quæstio, quam inutilis de nomine.

Probatur secunda pars quia debet esse aliqua ratio ob quam huiusmodi actiones liberæ vocantur humanæ potius quam alia actiones, etiam hominis quæ non vocantur humanæ, vt hic agitur de actibus humanis: sed alia ratio melior assignari nequit quam specificata in conclusione: ergo Probatur minor, quia si aliqua, maxime quia soli homini, præsertim inter creaturas corporeas, competeret eas producere, sed illa non potest esse ratio, quia operationes intellectuales & discursivæ soli homini inter tales creaturas conueniunt, & tamen non dicuntur sic humanæ: ergo.

Obijciens contra primam partem: satis probabile est bruta habere actus liberos & tamen nemo asserit eos habere actus humanos: ergo non bene describitur actus humanus esse ille qui est liber.

Respondetur in sententia communi, iuxta quam actus liberi dicuntur humani, Bruta non habere libertatem; unde iuxta illam sententiam negari deberet maior.

Respondetur secundo, supposito quod Bruta haberent libertatem, intelligi debere conclusionem non de quocunque actu libero, sed de eo qui & esset liber, præterea versatur circa obiectum propositum per rationem: hoc autem supposito distinguendum debet consequens: esse liber quomodocunque, trahatur; esse liber & tendens in obiectum propositum per rationem; nego consequentiam. Propterea autem non addebatur illa particula in descriptione, quia ex suppositione sententiæ communis negatis libertatem Brutis, non erat necessaria vlllo modo, & admissa illa libertate, facile poterat intelligi.

Obijciens secundo, actus animæ separata & Angeli sunt liberi, & respicientes etiam obiectum propositum per rationem: sed non sunt humani: ergo non bene describitur actus humanus.

Probatur minor quia actus humanus, vt patet ex etymologia nominis dicitur ordinem ad hominem; actus autem Angeli etiam liberi, & tendentes in obiectum propositum per rationem, non dicuntur necessario ordinem ad hominem sic, quin possent esse, quamuis homo non esset possibilis: ergo non sunt humani.

Respondetur negando minorem, prout hic agimus de actibus humanis; & ad probationem.

Respondetur distinguendo maiorem: dicitur ordinem ad hominem quantum ad hoc, quod debeat esse actus qui procedit ab eo, cuius est, sicut actus liberi hominis ab ipso procedit, quantum ad libertatem & sequelam rationis, con-

cedo; alium ordinem, nego maiorem & similiter distinguo minorem: actus Angeli non dicunt priorem ordinem, nego minorem; posteriorem, concedo minorem: & nego consequentiam.

Respondetur posset secundo, supponendo quod actus humanus caperetur hic pro eo qui procederet ab homine, negando consequentiam; quia in descriptione supponebatur, quod facile intelligi poterat, actum humanum, qui describebatur, esse actum hominis & ponebatur expresse illud de quo dubitari poterat. Per quod etiam responderi posset aliter ad priorē obiectionem negando consequentiam; quia supponebatur, quod præterea esset actus hominis, qualis non esset actus Bruti quantumvis esset liber: quæ responsio est satis facilis.

CONCLUSIO II.

20. *Actus morales hominis sunt actus liberi eius, & dicuntur morales, vt hic agitur de moralitate, quia ex modo, quo procedunt ab homine, habeant conditionem ob quam existimari solent particulari aliqua ratione digni laude, aut vituperio, si cetera adessent ad hoc requisita, quam alij actus hominis non habent.* Hanc etiam in re puto communem, quamuis non soleat sic proponi.

Probatur autem prima pars; quia omnes actus liberi hominis solent vocari morales vt hic agitur de moralitate, & nulli alij actus ipsius sic vocantur: ergo illi actus ipsius sunt dicendi morales.

Probatur secunda pars, quia non potest assignari melior ratio, ob quam dici debeant morales potius quam alij actus, qui non vocantur morales, & quia hæc ratio sufficit.

Dixi autem: si cetera adessent ad hoc requisita: quia actus indifferens liber non existimatur dignus laude & vituperio, & tamen vocatur moralis, quia ex modo quo procedit à potentia, hoc est libero, habet tam bene rationem ob quam sic deberet existimari, quam alij actus; & tamen non existimatur talis, quia deest ipsi tendentia in bonum honestum aut malum inhonestum. Et per hoc patet obiectionem, quæ posset proponi contra conclusionem: nempe quod actus indifferens sit moralis & tamen non habeat rationem, ob quam existimetur dignus laude aut vituperio, nec præmio aut pœna.

Respondetur enim quod habeat illam rationem, quantum ad modum quo procedit à potentia; & quod propterea non sit dignus alterutro, quia desunt alia requisita, nempe tendentia in bonum aut malum, vt supra dixi.

Hinc habentur, quod quamuis realiter idem sit actus hominis esse moralem ac esse liberum, tamen sub alia & alia consideratione dicatur liber & dicatur moralis; nam liber dicitur, vt procedit à potentia potente ipsum ponere vel non ponere, positis omnibus per se prærequisitis ad ipsius positionem; dicitur vero moralis, vt dicitur ordinem vel formalem vel fundamentale ad existimationem illam laudis aut vituperii, seu ad ipsam laudem vel vituperium, quod perinde est quantum ad propositum.

CONCLUSIO III.

21. *Dantur actus humani & morales in sensu iam explicato. Hæc est extra controuersiam apud omnes tam bonos Philosophos quam Christianos & probatur, quia homines habent actus liberos: sed illi actus ex dictis sunt humani & morales in sensu explicato: ergo.*

Maior, in qua sola est difficultas, probata est abunde à me 3. p. Cursus mei & hic breuiter & sufficienter probatur tum experientia, quæ cuique constat se multos actus elicere, quos posset non elicere positis iisdem omnibus principiis & conditionibus præuiis, quæ ponuntur quando elicit actum; tum etiam quia alias non deberemus reprehendere eos, qui male faciunt tanquam facientes rem indignam sua natura, nec bene operantes moraliter laudare ac præmiare, tanquam qui fecerint rem sua natura dignam,

Dices: